

Terrorismemonitor 2009 – Kwantitatief onderzoek naar de risicobeleving van terrorisme onder burgers

In opdracht van de RVD/Dienst Publiek en
Communicatie (proj nr P4345), op aanvraag
van de Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding (NCTb)

Uitgevoerd door: Intomart GfK bv

Uw contact: Carlijn Ritzen / Ewout Witte

Tel.: +31 (0)35-6258575 / Fax: +31 (0)35-6246532

E-mail: carlijn.ritzen@gfk.com / ewout.witte@gfk.com

Projectnummer: 22043

Datum: 29-9-2009

© **Auteursrecht voorbehouden**

Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de hiervoor genoemde instanties.

INHOUD

	Pagina
Hoofdstuk 1. Inleiding en achtergrond	4
Hoofdstuk 2. Algemene bezorgdheid & veiligheid	5
Hoofdstuk 3. Informatiebehoefte	8
Hoofdstuk 4. Rol van de overheid	10
Hoofdstuk 5. Rol bedrijven	11
Hoofdstuk 6. Eigen verantwoordelijkheid	12
Hoofdstuk 7. Radicalisering	13

1. Inleiding en achtergrond

Sinds september 2004 voert DPC voor de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb) minimaal eenmaal per jaar onderzoek uit naar de beleving van terrorisme onder de Nederlandse bevolking. Doel van het onderzoek is om de risicobeleving en vrees voor terrorisme van burgers en het vertrouwen in de overheid rond terrorisme in kaart te brengen. Ook worden de trends en ontwikkelingen ten opzichte van eerdere metingen in kaart worden gebracht.

Het onderzoek van 2009 is uitgevoerd onder leden uit het online panel van Intomart GfK. Er is gebruikt gemaakt van een representatieve steekproef naar de variabelen leeftijd, geslacht, etniciteit en regio en na afloop zijn de resultaten gewogen naar de populatieverhoudingen van de Gouden Standaard op deze zelfde variabelen. Het veldwerk liep van 10 tot 28 augustus 2009. De respons was 76%.

In dit document staan de resultaten beschreven van het onderzoek dat is uitgevoerd in het najaar van 2009. Alleen de significante verschillen ten opzichte van eerdere metingen zijn daarbij beschreven.

2. Algemene bezorgdheid & veiligheid

De piek in bezorgdheid over de economie en prijzen die in 2008 zichtbaar was, is in 2009 grotendeels verdwenen en is terug op het niveau van 2006 en 2007. Thema's die betrekking hebben op de economische crisis spelen nog steeds een rol, waarbinnen de belangrijkste bezorgdheid van Nederlanders zich heeft verplaatst naar werkloosheid en werkgelegenheid. Na normen en waarden is dit het belangrijkste thema waar Nederlanders zich zorgen over maken. Daarnaast blijven Nederlanders bezorgd over veiligheid en de gezondheidszorg.

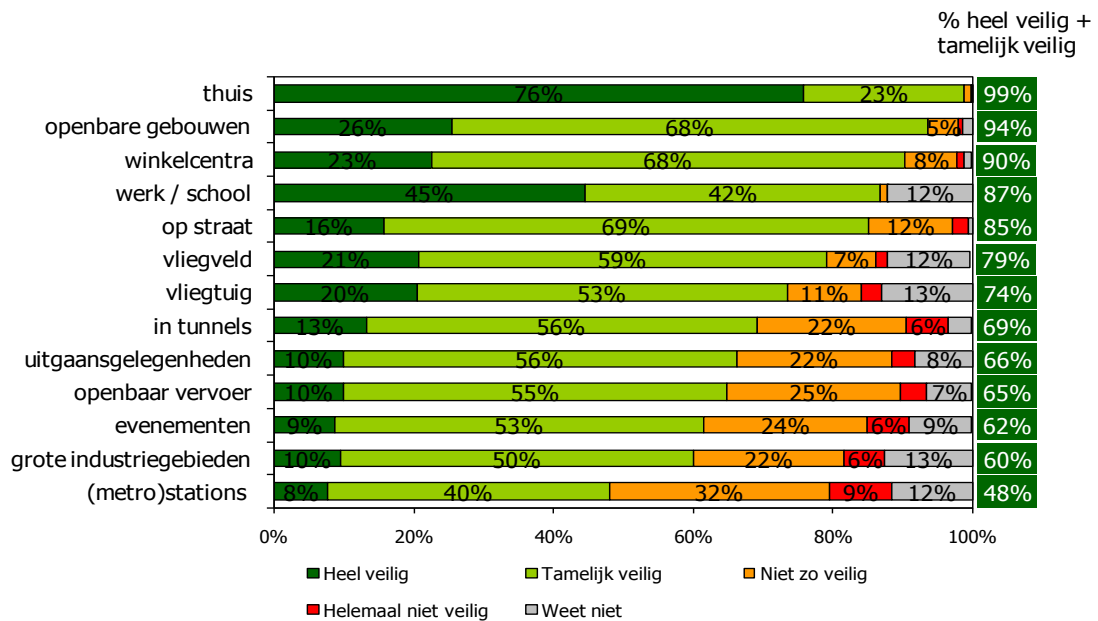
n.b. = niet beschikbaar	2005	2006	2007	2008	2009
Totaal n=	835	845	951	830	800
Regeringsbeleid / politiek	7%	18%	9%	10%	5%
Veiligheid op straat	27%	18%	25%	13%	13%
Immigratie / integratie	8%	4%	4%	2%	3%
Gezondheidszorg / zorg	19%	14%	7%	9%	11%
Onderwijs	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	2%
Ziekten / virussen	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	6%
Terrorisme / aanslagen	39%	20%	3%	1%	1%
Economie / prijzen	25%	12%	12%	41%	11%
Normen en waarden	4%	10%	10%	7%	18%
Werkloosheid / gelegenheid	5%	3%	1%	2%	13%
Milieu	n.b.	6%	18%	9%	2%
Conflict Hezbollah	n.b.	2%	1%	0%	1%
Radicalisering	n.b.	2%	3%	0%	6%
Conflict Irak / Afghanistan	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	0%
Anders, namelijk	n.b.	26%	31%	42%	3%
Nergens om / geen zorgen	6%	20%	19%	20%	5%
Weet niet	n.b.	8%	5%	9%	1%

Tabel 1: resultaten op vraag V1 "Over welke van de volgende zaken en gebeurtenissen die op dit moment spelen in Nederland, maakt u zich persoonlijk de meeste zorgen?"; respondenten konden zelf een antwoord intypen (spontane bezorgdheid)

De bezorgdheid over terrorisme en aanslagen is net als in 2008 op een laag niveau (1%) gebleven. Dit wordt waarschijnlijk overschaduwed door de onzekerheid over de economie. Er is wel een kleine stijging te zien in de bezorgdheid over radicalisering ten opzichte van vorig jaar. Ouderen maken zich nog iets vaker zorgen over radicalisering (10% in de leeftijdsgroep van 60 jaar en ouder) dan de jongere groepen; de groep 30-44 maakt zich het minste zorgen om radicalisering (2%). Er is hier geen verschil tussen mannen en vrouwen of tussen de groepen hoog-, midden- en laagopgeleiden.

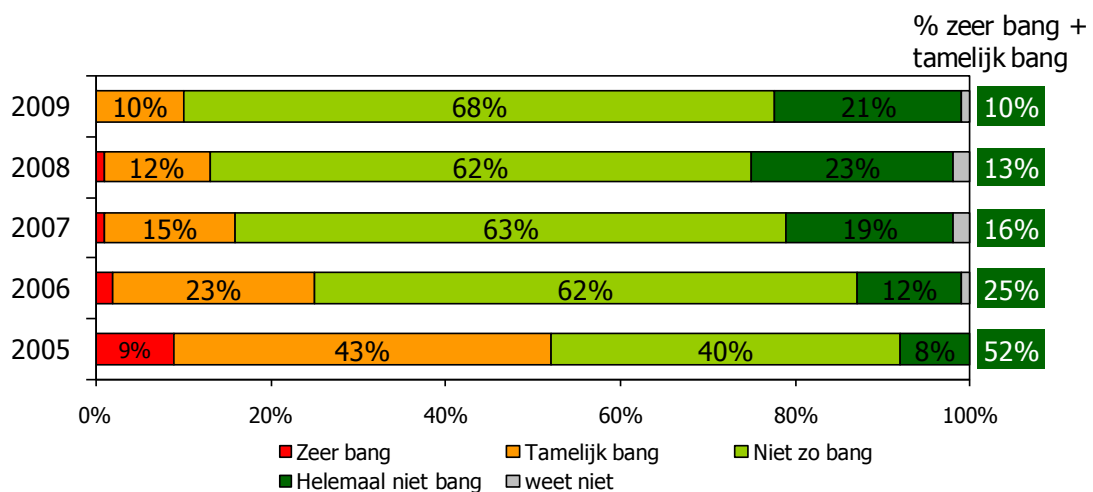
Tussen 2005 en 2008 groeide het overall veiligheidsgevoel op openbare plekken in Nederland. In 2009 zien we dit beeld zich voor de meeste situaties voortzetten. Op een aantal plekken is het gevoel van veiligheid gelijk gebleven of is men zich echter juist minder veilig gaan voelen;

dit laatste is het geval in het openbaar vervoer, waar relatief minder mensen zich veilig voelen dan vorig jaar (65% t.o.v. 73% in 2008).

Grafiek 1: resultaten op vraag V2 "Hoe veilig voelt u zich momenteel...?"

Was in 2005 nog ongeveer de helft van de burgers bang voor een terroristische aanslag, in 2009 is dat gedaald naar eentiende. Toch zijn er ten opzichte van vorig jaar weer iets meer mensen die de kans op een terroristische aanslag tamelijk tot zeer groot achten (9% t.o.v. 5% in 2008).

Grafiek 2: resultaten op vraag V3 "In hoeverre bent u bang voor een terroristische aanslag in Nederland?"

Concluderend:

Nederlanders maken zich dus weinig zorgen over terrorisme: deels omdat de economische crisis nog steeds het nieuws beheerst en deels - ondanks de aanslag op Koninginnedag en dreiging met een terroristische aanslag bij de Ikea in Amsterdam op 11 maart 2009 - omdat er al lang geen concrete dreiging meer heeft plaatsgevonden. Nederlanders voelen zich overwegend veilig en achten de kans op een terroristische aanslag zeer klein.

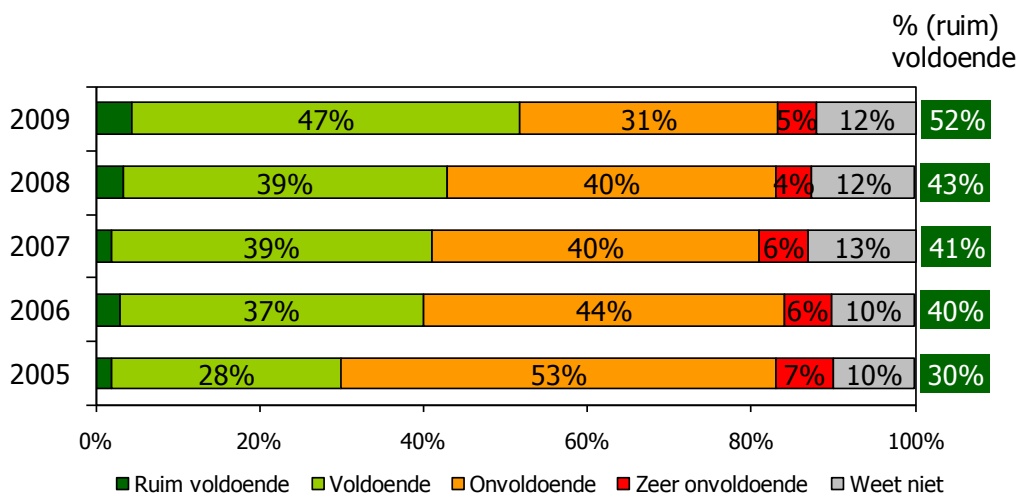
3. Informatiebehoefte

De informatiebehoefte van de Nederlander over de bestrijding van terrorisme lijkt grotendeels vervuld te zijn. Vanaf 2006 is er een dalende trend zichtbaar: steeds minder Nederlanders hebben behoefte aan meer informatie van de overheid over terrorisme en terrorismebestrijding (13% heeft in 2009 behoefte aan informatie).

Als mensen nog behoefte hebben aan informatie, willen ze weten wat de overheid doet en al heeft gedaan om een aanslag te voorkomen. Informatie over wat Nederlanders zelf kunnen doen, komt daarna. Nederlanders lijken daarin passiever geworden: in 2008 was de behoefte om informatie te ontvangen over wat mensen zelf kunnen doen om een terroristische aanslag te voorkomen juist groter.

Gevraagd naar welke informatie men bij de huidige actuele dreiging van een terroristische aanslag zou willen hebben, wil het grootste deel weten wat ze zelf moeten doen bij een terroristische aanslag en waar ze alert op moeten zijn. In toenemende mate willen Nederlanders weten wat regering, leger en politie doen om een terroristische aanslag te voorkomen. Overigens geeft 20% van de Nederlanders bij deze vraag aan geen verdere behoefte aan verdere informatie te hebben. Dat aandeel is gestegen ten opzichte van vorig jaar.

Nederlanders zijn in vergelijking met 2008 meer tevreden over de informatievoorziening over terrorisme en terrorismebestrijding vanuit de overheid: de groep die de informatievoorziening (ruim) voldoende vindt is groter dan de groep die deze informatievoorziening (ruim) onvoldoende vindt. Dit is in de afgelopen drie jaar niet eerder voorgekomen.

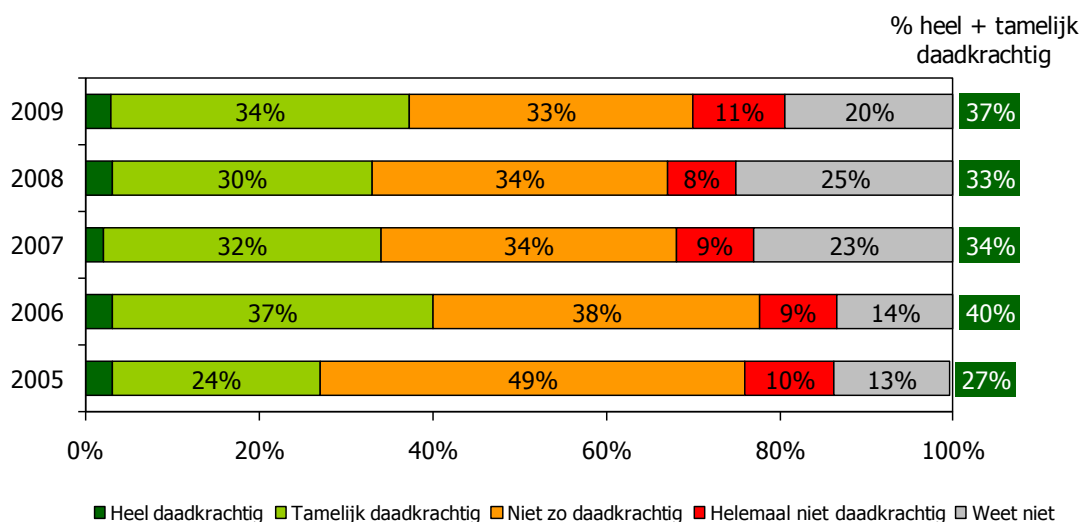
Grafiek 3: resultaten op vraag V6 "Vindt u dat u door de overheid tot nu toe voldoende of onvoldoende wordt geïnformeerd over terrorisme en terrorismebestrijding?"

Concluderend:

De informatiebehoefte van burgers neemt af. Waarschijnlijk omdat terrorisme minder hoog op de agenda staat en ook omdat meer Nederlanders vinden dat de overheid al voldoende informeert.

4. Rol van de overheid

Nederlanders zijn verdeeld over de daadkracht van de overheid bij het nemen van maatregelen tegen terroristische aanslagen: ruim 37% vindt de overheid daadkrachtig, ruim 43% is het hier niet mee eens. Ten opzichte van vorig jaar zijn de percentages niet significant gewijzigd.

Grafiek 4: resultaten op vraag V9 "Wat vindt u van de daadkracht van de overheid bij het nemen van maatregelen tegen terroristische aanslagen?"

Hetzelfde zien we terug bij het vertrouwen dat Nederlanders in de overheid hebben in de overheid als beschermer van de eigen veiligheid: ook hier is er verdeeldheid en wijken de percentages nauwelijks af ten opzichte van eerdere jaren.

Concluderend:

Het beeld dat Nederlanders bij de rol van de overheid hebben is ten opzichte van de afgelopen jaren nauwelijks gewijzigd. Nederlanders zijn verdeeld over de rol van de overheid: het aandeel mensen dat de overheid daadkrachtig vindt, is vergelijkbaar met het aandeel mensen dat de overheid niet daadkrachtig vindt in de bestrijding van terrorisme.

5. Rol bedrijven

De rol van bedrijven is niet eerder gemeten en kan daarom niet vergeleken worden met eerdere jaren. Volgens bijna de helft van de Nederlanders zijn bedrijven zich er grotendeels / volledig van bewust dat zij doelwit kunnen zijn van acties door criminelen, vandalen, activisten en terroristen. Een bijna even grote groep is sceptisch: ruim 40% is van mening is dat bedrijven zich juist niet bewust zijn van het feit dat ze doelwit kunnen zijn. Mogelijk heeft de terroristische dreiging dit voorjaar bij de IKEA-vestiging in Amsterdam hier een rol in gespeeld.

Nederlanders vinden bedrijven niet bepaald actief als het gaat om de rol die ze spelen in het voorkomen van acties door kwaadwillenden. Een kwart van de Nederlanders vindt bedrijven hierin actief, ruim 60% vindt bedrijven hier niet (erg) actief in.

Ook als het gaat om het vertrouwen dat consumenten hebben in het adequaat reageren van bedrijven wanneer schade is veroorzaakt door een aanslag, inbraak, vernieling of demonstratie, is de balans licht negatief: een meerderheid van de Nederlanders heeft hier geen vertrouwen in.

Bedrijven zijn volgens de meeste Nederlanders in de eerste plaats zelf - al dan niet in samenwerking met de overheid - verantwoordelijk voor het treffen van voldoende beveiligingsmaatregelen. Minder dan 10% van de Nederlanders vindt dat deze taak volledig aan de overheid moet worden toegeschreven. Er zijn nauwelijks Nederlanders die beveiligingsorganisaties of medewerkers van het bedrijf verantwoordelijk vinden voor het treffen van voldoende beveiligingsmaatregelen.

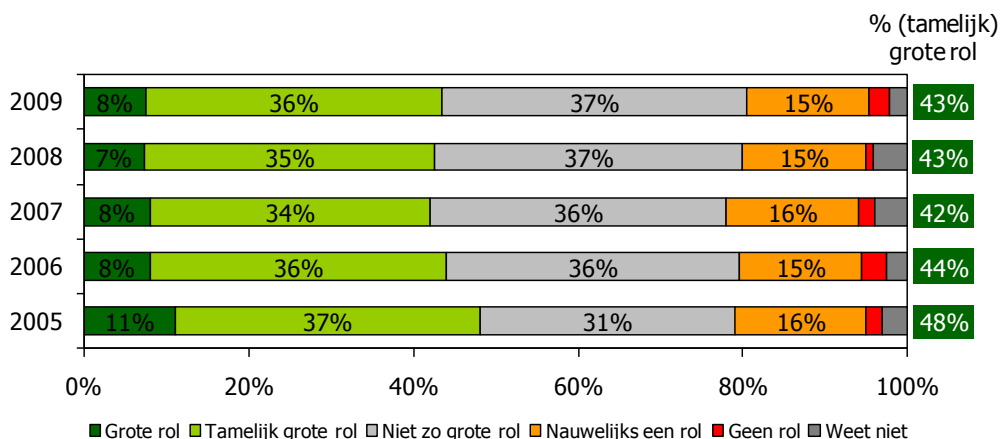
Concluderend

Nederlanders vinden dat bedrijven zelf moeten zorgen voor de eigen veiligheid, maar dit zien ze nog onvoldoende terug. Daarnaast is een grote groep mensen van mening dat niet alle bedrijven beseffen dat ze doelwit kunnen zijn van terroristische acties.

6. Eigen verantwoordelijkheid

Bijna alle Nederlanders vinden dat een terroristische aanslag altijd kan plaatsvinden, ook al ben je nog zo op je hoede. Dit aandeel blijft onveranderd hoog. Nederlanders denken niet dat ze er zelf veel aan kunnen doen: minder dan een derde is het eens met de stelling dat ze zelf een heleboel kunnen doen om geen slachtoffer te worden van een terroristische aanslag en een meerderheid is het hiermee oneens. Toch is het aandeel mensen dat denkt dat ze er zelf wel iets aan kunnen doen licht gestegen ten opzichte van 2009. Mogelijk hangt dit samen met de informatiecampagne van de overheid ("Wat kunt u doen om terrorisme geen kans te geven?")

Burgers kunnen volgens ruim 40% van de Nederlanders een tamelijk tot grote rol spelen in het voorkomen van terroristische acties. Bijvoorbeeld door alert te zijn op verdachte zaken en personen. Hier zit geen verandering in ten opzichte van eerdere metingen.

Grafiek 5: resultaten op vraag V14 "In hoeverre kunnen burgers volgens u zelf een rol spelen in het voorkomen van terroristische acties, door bijvoorbeeld alert te zijn op verdachte zaken en personen?"

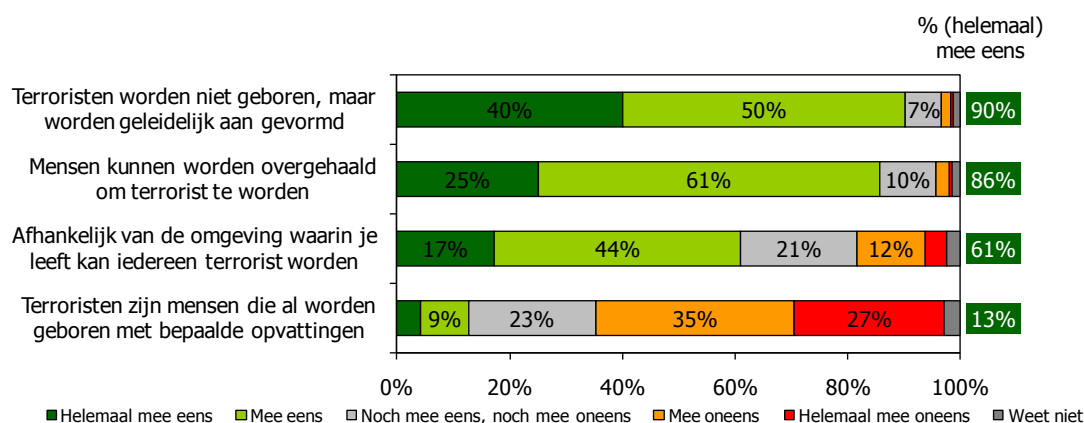
Concluderend:

Ondanks dat de mening overheerst dat er altijd een terroristische aanslag plaats kan vinden en de meeste Nederlanders niet denken dat ze zelf veel kunnen doen om geen slachtoffer te worden van een terroristische aanslag, is een positieve ontwikkeling zichtbaar: het aandeel mensen dat wel denkt dat ze er zelf iets aan kunnen doen om geen slachtoffer te worden van een terroristische aanslag, is gestegen ten opzichte van vorig jaar.

7. Radicalisering

De bezorgdheid van Nederlanders over radicalisering is (zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven) ten opzichte van 2008 toegenomen. Wanneer we de mening over radicalisering nader onderzoeken blijkt dat Nederlanders over de meeste aspecten van radicalisering gelijk denken ten opzichte van voorgaande jaren. Alleen neemt een deel van de Nederlanders het serieuzer: minder Nederlanders vinden dat de mate van radicalisering wordt overdreven.

Terroristen worden volgens bijna iedereen niet als terrorist geboren, maar geleidelijk aan gevormd. Dat ze al bepaalde opvattingen hebben bij de geboorte gaat er bij de meeste Nederlanders niet in. Wel denken de meeste Nederlanders dat mensen overgehaald kunnen worden om terrorist te worden. Daarnaast is een (kleinere) meerderheid van mening dat iedereen het in principe in zich heeft terrorist te worden. Het hangt van de omgeving waarin je leeft of het daadwerkelijk terrorist wordt of niet. De resultaten op deze aspecten zijn vergelijkbaar met die uit voorgaande jaren.

Grafiek 6: resultaten op vraag V16 "In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen?"

Volgens Nederlanders komt radicalisering het meest voor bij Islamitische groeperingen: een meerderheid van de Nederlanders denkt dat bij minstens een aanzienlijk deel van Islamitische groeperingen radicalisering voorkomt. Daarna volgen milieu-activisten en rechts-radicalen groeperingen: circa een derde van de Nederlandse bevolking denkt dat radicalisering bij hen voorkomt. Dat bij een aanzienlijk deel van de Christelijke groeperingen radicalisering voorkomt gelooft slechts een kleine 12% van de Nederlanders: dit percentage is gedaald ten opzichte van 2008.

Radicalisering verdeelt de Nederlandse samenleving in groepen en het maakt de Nederlandse samenleving onveilig. Het voorkomen van radicalisering is daarom een effectieve manier om

terrorisme te helpen voorkomen. Veel Nederlanders zijn het met deze stellingen eens en daarmee blijft deze mening onveranderd ten opzichte van voorgaande jaren. Wel denken minder Nederlanders dan vorig jaar dat de mate van radicalisering wordt overdreven. Het begrip radicalisering wordt dus wat serieuzer opgevat door Nederlanders dan in voorgaande jaren.

Concluderend:

De meeste Nederlanders zijn van mening dat terroristen niet als terrorist geboren worden, maar dat de omgeving bepaalt of iemand terrorist wordt of niet. Radicalisering wordt steeds serieuzer genomen: de mening dat radicalisering wordt overdreven is afgezwakt. Evenals voorgaande jaren denken Nederlanders dat radicalisering het sterkst voorkomt bij Islamitische groeperingen.